

Romersk spin ødelagde Kleopatras rygte

Portrætbog viser, at Kleopatras blakkede eftermæle bygger på løgn på latin.

Joyce Tyldesley: Kleopatra - Egyptens sidste dronning. Oversat fra engelsk fra Cleopatra - Last Queen of Egypt af Susanne Grubb. Gyldendal, 309 sider, 299,95 kroner.

Af **Helle Hellmann**

En unavngiven sort basaltstatue, som man mener kan være Kleopatra i hendes guddommelige egyptiske skikkelse. Den befinder sig på Eremitagen i Sankt Petersborg. Foto fra bogen/Scanpix

Hvem var Kleopatra?

Bortset fra at hun var den sidste dronning af Egypten, talte mange sprog og var elskerinde til to magtfulde romerske mænd, ved vi ikke meget om hende som hersker og som menneske.

Måske vil nyheden om, at de egyptiske myndigheder omsider tror, de har indkredset hendes og Marcus Antonius' grav nær Alexandria, bringe os nærmere denne kvinde, hvis myte er stor, nærmest dæmonisk. I sit eftermæle er hun i vor del af verden i familie med Babylons skøge.

At myten, der fascinerer den dag i dag, i høj grad bygger på gammel romersk *spin*, frembragt af historikere, der havde nogle lokale helte, de skulle forgylde, og nogle skurke, de skulle male sorte, står klart efter læsning af den engelske arkæolog og egyptolog Joyce Tyldesleys portræt af Kleopatra (69 f. Kr. til 30 f. Kr.).

Mystisk selvmord

Tyldesley gennemgår omhyggeligt de kilder, der står til rådighed, først og fremmest de romerske, som også Shakespeares fantasifulde – og magtfulde – portræt er skabt over.

Ingen af billederne af dronningens person, eller hendes rolle i historien, kan siges at være troværdige. Allerede en af myterne, som også dukkede op i de nylige avishistorier om muligheden for at finde graven, kan med 99 pct. sandsynlighed tilbagevises: Kleopatra lod sig ikke bide til døde af en kobra.

Thi det ligger ikke i slangens væsen at lade sig fragte rundt i krukker og kurve og bide på kommando, og da slet ikke hele tre mennesker, dronningen og hendes to sidste hjælpere.

Så Kleopatra, der uomtvistelig begik selvmord, må være død på anden vis. Endnu et mysterium.

Manipulerende krigsberetninger

Historikerne Plutarch og Dio Cassius skrev henholdsvis år 100 e. Kr. og i årene 200-222 deres versioner af romersk historie, hvori Kleopatra spiller en stor og lidet flatterende rolle.

De gjorde det så levende, at de den dag i dag er hovedkilderne til de meget træske historier, der er bygget oven på gennem århundrederne om den store egyptiske hore, der ikke skyede nogen midler for at fortrylle den tapre Cæsar.

Siden gik hun i lag med den lige så tapre, men godt nok også umådeligt kvindeglade drukmå, Marcus Antonius. På grund af hende tabte han hoved og hele det romerske rige til Octavian, den senere kejser Augustus.

Maleriske detaljer om orientalske forførelseskunster og manipulerede krigsberetninger, der især får sejrherren Octavian til at tage sig godt ud, er grundlaget for vores billede af dramaet i eksotiske Alexandria og omegn.

Alt sammen meget underholdende. Det er historien om de sidste egyptiske herskere, ptolemæerne, også. Nedstammende fra en general af besætteren, makedoneren Alexander den Store, var ptolemæerne en blodig og morderisk slægt med incest som en integreret del af familiehistorien.

Der var skam god grund til, at de ret dydige romerne rynkede på næsen ad dem. Som de nok ville have gjort selv uden incest, idet romerne pr. tradition foragtede alt udenlandsk.

Gys og begær

Kristne indtrængere og siden muslimerne ødelagde så meget af de egyptiske mindesmærker, at det har gjort det svært for senere tiders forskere at stykke en retvisende historie sammen om ptolemæerne.

Fast står det dog, at de herskede gennem de sidste 300 år af Egyptens historie som selvstændigt land.

'Kleopatra – Egyptens sidste dronning' er en langt bredere beretning. Ved at gå til arkæologiske kilder om det egyptiske samfund og traditioner får Tyldesley fremlagt et bagtæppe for den magtfulde rolle, de egyptiske dronninger fra lang tid før Kleopatra spillede, og som hun videreførte som herskerinde i en svær tid.

Dronningernes rolle i Egyptens historie var langt fra ornamental. Samtidig havde egyptiske kvinder en langt friere position end de græske og romerske medsøstre, der var at betragte som dydige avlskøer.

Ikke så de egyptiske kvinder, der havde rettigheder. Kleopatra, der var den syvende dronning med det navn i sin slægt, var først og fremmest en egyptisk dronning og regnede sig for egypter. En for sin tid fri og magtfuld kvinde, set fra Rom, en kvinde, der kunne få en romer til enten at gyse eller begære.

Dyrket som en gudinde

Joyce Tyldesley gør opmærksom på, at der højst sandsynligt ligger godt kildemateriale om den legendariske dronning gemt i gamle arabiske arkiver, idet en slags jerntæppe gik ned gennem Middelhavet, da Egypten i 640 e. Kr. blev indtaget af islamiske styrker.

Siden fik de arabiske lærde adgang til koptiske, klassiske, jødiske og arabiske tekster samt andet kildemateriale, som beskæftigede sig med det fortidige Egyptens historie.

Her optræder Kleopatra som 'den retskafne lærde', mens man i Europa stadig bygger på den romerske bagtalelse. Man kan ønske, at nogen vil dykke ned i disse kilder. Måske venter en helt anderledes historie et sted. Der må trods alt være en grund til, at egypterne satte pris på Kleopatra som dronning, og at de dyrkede hende som gudinde mange århundreder, efter at hun blev offer for romerske rænkespil.

Hun blev part i interne romerske magtspil, hvori Egypten blev inddraget på grund af landets rigdom. Da historien skulle skrives til Roms ære, blev hun offer for dårlig pr, bygget på moralske normer om, at magtfulde kvinder ligger, som de har ret, nemlig stendøde, når de har vovet at ligge i med mænd, der ikke er deres egne.

Mænd, som ret beset var dem, som er på gale omveje. Kleopatra er i dag stadig set i den uflatterende romerske belysning som en unaturlig kvinde, en kvinde, der havde magt og prøvede at holde på den.

En enkelt bemærkning om den ellers udmærkede danske udgivelse: Det ville have klædt den at have blot et par referencer til danske bøger om Rom, Egypten og Kleopatra som supplement til listen over forfatterens engelsksprogede kildemateriale.

http://politiken.dk/boger/faglitteratur_boger/article732576.ece